

Türkiye'nin Maarif Davası Üzerine

Gökhan Güneş¹

GİRİŞ

Nurettin Topçu felsefe, sosyoloji ve psikoloji eğitimleri almış, millî bir mefkûre oluşturmak için çabalamış, yazar, akademisyen ve fikir adamıdır. İncelediğimiz bu kitabın içeriğini Nurettin Topçu'nun 1939-1973 yılları arasında çeşitli dergilerde yazmış olduğu yazılar ve vermiş olduğu konferanslar oluşturmaktadır.

Kitap 206 sayfaya ek olarak 6 sayfa yayınevini sunuş bölümüyle birlikte toplam 212 sayfadan oluşmaktadır. Ezel Erverdi ve İsmail Kara tarafından hazırlanıp 23. baskı olarak 2016 yılında Dergâh Yayınları tarafından basılmıştır.

Kitabın sunuş bölümünde yayınevi, Nurettin Topçu'nun eserlerini basım süreçlerinden ve esere dair bazı bilgilerden bahsetmektedir. Kitapta sunuş bölümünün ardından ön söz gelmektedir.

Ön söz olarak alınan yazısında Topçu, milletimizin son üç asırdan beri geçirdiği buhranların sebebinin kültür ve maarif sahasında aranması gerektiğini vurguluyor. Ardından kitabın içeriğinde detaylı olarak değineceği yabancı dilde öğretim, mekteplerin durumlarını kısaca tanımlıyor.

Ön sözün ardından kitap üç ana bölümden oluşmakta. Birinci ve ikinci bölümler üçer, üçüncü bölüm ise on dört yazıdan meydana gelmektedir. Birinci bölümün ilk yazısı "Beklenen Gençlik"te Topçu gençliği geleceğin tohumu olarak tanımlamaktadır. Tarihî süreç içerisinde dünyanın en heybetli gençliğini çıkardığımızı ama o muhteşem gençliğin zamanla kaybolduğunu söylemektedir. Topçu bu durumun sebeplerini; ahlâk yerine siyasetin tercih edilmesi, taze fikrin yerini taklitçiliğin alması, gençliğin aşağılık karmaşasına girmesi, çabalamadan bir kurtarıcı beklenmesi, kadercilik ve sınırsız özgürlük arayışı olarak görmektedir Topçu. Bunun önüne geçilebilmesi için ise yazısının sonunda şu çarpıcı ifadeyi dile getirmiştir:

"Bu iş bir maarif işidir ve bir neslin kurtuluşunu ancak maarifinin yükselmesinde aramak lâzımdır." (s. 29)

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Topçu, Millet Maarifi yazısında milletin ruhunu oluşturanın maarif olduğunu söylemektedir Fakat maarifimizin Fransız, Alman, İngiliz kültür ve maarifine sığındıktan sonra Amerikan maarifine teslim olduğunu belirtiyor. Teknik ve ticaret üstüne kurulu bu maarifin milletimizle bağdaşmadığını ve maneviyatımızı bu sistemle yitirdiğimizi dile getiriyor. Topçu yazısında, bundan kurtulabilmenin ise şu şekilde olabileceğini söylüyor:

“Kendimiz için yepyeni bir maarif sistemi kurarak işe başlamak zorundayız. Bu maarifin ilkokulundan üniversitesine kadar bütün basamaklarında bin yıllık millet iradesiyle bin dört yüz yıllık millet karakteri yaşatılırsa bizim olacaktır.” (s. 37)

Türk Maarifi adlı yazısında Topçu, özellikle 17. yüzyıldan sonra maarif sistemimizin temel taşı olan medreselerde bozulmaların meydana geldiğini ve medreselerin İslam kültürünün özünü kaybettiğini söylüyor. Softa din anlayışı ile ona karşı çıkan maddecilik anlayışlarını eleştiren Topçu, millî maarifin mana ile maddeyi birleştiren bir sistem ile teşekkül etmesini ve okullarında buna göre düzenlenmesi gerektiğini belirtiyor. Özellikle maneviyatımızı, özümüzü unutturmayan bir mektebi şu şekilde ifade ediyor:

“Bir mektep ki bizi kendi ruhumuza kavuştursun, her hareketimizin ahlâki değeri olduğunu tanıtsın, hayâya hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsün...”(s. 47)

Mektep adlı yazıda Topçu, mektebin öğrenme yeri olduğunu söylüyor ve mektebin ne olduğu, ne anlama geldiği ve nasıl olması gerektiği sorularının üstünde duruyor. Hayatın her alanında mektebin var olduğunu dinin, ihtirasın, sabrın, hüsrânın, imanın mektep olduğunu vurguluyor. İki önemli hususa dikkat çekerek mektebin maziye dayanması gerektiğini ve yabancı mekteplerin maarif sisteminde yer almaması gerektiğini söylüyor. Bu durumun hassasiyetini şu sözlerle dile getiriyor:

“Bir milletin bağrında yabancı mektep, mektebi yıkıcıdır, millet kültürüne sokulmuş hançerdir.” (s. 63)

Muallim bölümünde Topçu, muallimin bilen, öğretene, irşat eden, yol gösteren, terbiye eden, veli, mürebbi ve emin vasıflarına sahip olması gerektiğinin altını çiziyor. Muallimin gençlere bilmediklerini bir nakledici, tüccar, sade bir memur olmadığını dile getirerek şu sözleri sarf ediyor:

“Muallim sadece bir memur değildir, belki genç ruhları kendilerine mahsus manadan bir örs üzerinde döverek işleyen bir demircidir.”(s. 68)

Topçu, Muallimin Mesuliyetleri bölümünde muallimin vazifelerini sıralamakta ve onu toplumdaki davranışların sorumlusu olarak görmektedir. Muallimliğin bir ruh sanatkârlığı olduğunu, sevgi işi olduğunu ve maarifin doğrudan muallim demek olduğunu dile getiriyor. Muallimin insanlar üzerindeki mesuliyetini de şu şekilde ifade ediyor:

“Âdemoğlunu, beşikten alarak mezara kadar götürüp teslim eden, dünyanın en büyük mesuliyetine sahip insan muallimdir.” (s. 71)

Kitabın en uzun yazısı olan Maarif Davamız adlı bölümde Topçu, gençlerin ideallerinin, inançlarının, ıstırabının olmadığını; gülmek, eğlenmek için yaşadıklarını dile getiriyor. Bu sebeple maarifin gençlere bir ideal aşılması gerektiğini vurguluyor. Bunu

yapabilmek için talebenin de muallimin de “İlim Zihniyeti”ne sahip olması gerektiğini belirtiyor. Maarifimizin Batı maariflerini taklit yoluna giderek millî bir maarif oluşturamadığını ifade ediyor. Dil meselesine de değinen Topçu, Arap ve Acem dillerinden kurtulmak istenirken Türkçenin Batı dillerine kurban edildiğini söylüyor. Çok sayıda okul açmanın maarif sistemindeki öğretimi cansız bıraktığını, kadınların eğitiminin ihmal edildiğini, ceza anlayışının yok edilerek disiplinsizliğinin yer aldığını dile getiren Topçu, mekteplerdeki fizikî şartlardan muallimin mektepteki durumuna kadar pek çok konuya parmak basıyor. Maarifi düzeltip yeniden oluşturabilecek ders, talebe, muallim ve mektep konularını ele alarak nasıl olması gerektiğinin altını çiziyor. Muallime karşı yazısında şu eleştiriyi dile getiriyor:

“Bilmiyorum, acaba ne zaman, hangi devirde ve hangi tarihte hangi mektepli muallim odasında ilmî bir konuşmanın, metotlu bir münakaşa halinde devamlılığı görülmüştür?” (s. 108)

İlköğretim yazısında ilköğretimin maneviyattan uzak olduğunu çocuklara sadece eşyayı tanıttığını söyleyen Topçu, ilköğretimin çocuklara hakikat ışıkları göstererek hayattan örneklerle desteklenmesi gerektiğini belirtiyor. Gerçek bir vatandaş olabilmek için şu ön koşulu dile getiriyor:

“Tarih şuuru eksik bırakılarak yetiştirilen çocuk gerçek vatandaş olamayacaktır.”(s.118)

İlkokullarda Ahlâk Eğitimi yazısında Topçu, çocuğa ilk olarak hürmet duygusunun öğretilmesi gerektiğini hürmet duygusu ile çocukta merhamet ve hizmet duygularının uyanacağını söylemektedir. İlkokul çocuğu bilgin adayı olarak değil, olgun insan ve ahlâklı insan adayı olarak ele alınmalıdır diyen Topçu, ahlâk eğitiminde çocuğa, öğretmenin örnek teşkil edeceğini vurguluyor. Yazının sonunda Âkif’e ait şu mısra ile konuyu özetliyor:

“Bırak tahsili evlâdım, sen ilkin bir hayâ öğren!” (s. 128)

Ortaöğretim adlı yazısında Topçu, mevcut hâliyle ortaokulun işlevsiz olduğunu söylemektedir. Bu sebeple lisenin hâlihazırdaki ortaokulu karşılayacak üç yıllık bir öğretimden sonra son üç senedeki sınıfların fen ve kültür kollarına ayrılması gerektiğini söylüyor. Daha sonra Topçu, ortaöğretimden beklentileri açıklıyor.

Lise dersleri bölümünde Topçu, şahsiyet sahibi fertlerin yetiştirilebilmesi için derslerin başka metotlarla, başka gaye ve ruh ile oluşturulması gerektiğini belirtiyor. Edebiyat, tarih, felsefe, kimya, biyoloji, ahlâk derslerine ve içeriklerine değinerek nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair fikirlerini beyan ediyor.

Liselerde Din Dersleri yazısında liselerdeki din derslerin insan ruhunu, hakikat sahalarna teslim ettirerek kaynağını hayatın içinden alması gerektiğini vurguluyor Topçu. Din derslerine bakış açısını dine dair şu sözlerle ifade ediyor:

“Din her şeyden önce insan ruhu için bir idealdir.” (s. 148)

Okullarımızda Din ve Ahlâk Eğitimi bölümünde Topçu, din öğretiminin kademelere göre programlandırılıp maneviyatı kudretli nesiller yetiştirebilecek şekilde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Nurettin Topçu bunu bu kadar önemli görmesinin nedenini şu şekilde ifade ediyor:

“Mukadderatımız, yarını hazırlayacak olan genç neslin ahlâk ve din yapısına bağlı bulunuyor.” (s. 150)

Üniversite ve Üniversite Olayları başlıklı birbirini tamamlayıcı olan yazılarında Topçu, dönemin üniversite hocalarının ilimden uzaklaştığını belirtiyor. Darulfünun’un yerine kurulan üniversitelerin ilim, irfan yuvası olmaktan çıkıp üniversite hocalarının ticarethanelerine dönüştüğünü belirtiyor. Hocaların ne yazık ki menfaat peşinde koşup kendilerini memleket ve millet meselelerine vermediğini dile getiriyor. Ayrıca öğrencilerin yeteneklerine göre üniversiteye alınması gerektiğini de söylüyor.

Millî Eğitim ve Muhtar Üniversite bölümünde millî eğitimin millî olabilmesi için millî tarihimize ve maneviyatımıza yönelmemiz gerektiğini belirtip şu öz eleştiriyi yapıyor:

“Hevesler ve hırslar bizi helâk ediyor!” (s. 174)

Din Eğitimi yazısında “Din nedir? Ne değildir? Din eğitimi nasıl olmalıdır?” soruları üstünde duruyor. Dinin hayatın her alanına taşınması gerektiğini belirterek dinin ticaretinin yapılmamasını vurgulayıp din eğitiminin tanımını şu şekilde yapıyor:

“Din eğitimi her şeyden önce bir kalp eğitimidir.” (s. 177)

Ahlâk Terbiyesi adlı yazıda Topçu, medeniyet olabilmek için toplumun bir nizama sahip olması gerektiğini, nizamı ve geleneği sağlamanın da iyi bir ahlâk eğitiminden geçtiğini vurguluyor. İyi bir ahlâk eğitimi için tam bir tarih eğitimi, maddecilikten kurtulma, yabancı dilde eğitimden vazgeçilmesi, millete yönelik üniversitelerin varlığı ve idealist bir estetik kaygısı gibi unsurları sıralıyor. Ayrıca Topçu, ahlâk eğitimi için idealist öğretmenlerinin önemine de dikkat çekiyor.

Okulda Ahlâk yazısında öncelikle ahlâk eğitiminde başlıca görevin aileye düştüğünü fakat okulunda burada ciddi payı olduğunu vurguluyor. Ahlâk eğitiminin esasının örnek olmak olduğunu belirten Topçu, muallimin talebeye aşılması gereken duyguların başında merhamet ve adaletin geldiğini belirtiyor. Gençlerin kalplerinin korkuyla değil sevgiyle terbiye edilmesi gerektiğine dikkat çekiyor.

Kitabın son yazısını Topçu’nun İstanbul Erkek Lisesi’nde görev yaparken 1960-1961 öğrenci yıllığına yazdığı yazı oluşturmaktadır. Burada talebelerine mezun olurken çeşitli öğütler sunuyor ve onlara ve aslında tüm gençliğe şu mesuliyeti yüklüyor:

“Bugüne kadar vazifeyi yapan ben, yarının mürşitleri siz olacaksınız.” (s. 212)

Nurettin Topçu’nun eğitim sistemimize dair derin bir bakış açısı sunduğu kitap üzerinde çokça düşünülecek fikirler barındırmaktadır. Günümüz Türkçesinden çok uzak olmayan bir dile sahip olan kitap, didaktik bir tarz taşımaktadır. Kitabın baskı kalitesi iyi, yazı büyüklüğü okunabilir boyutta. Kapak tasarımı ise sade tasarlanmış ve Topçu’nun bir fotoğrafına yer verilmiş. Kitaptaki yazılar farklı zamanlarda ve başka yerlerde yayımlandığı için bazı içerikler benzer bu sebeple bazı yazılar tek başlık halinde toplanıp aynı içerikler düzenlenebilir, böylelikle okuyucunun tekrardan sıkılmasının önüne geçilebilir. Ayrıca yazılar orijinal hâliyle basıldığı için günümüz imlâ kuralları ile uyuşmayan yazımların düzeltilmesinde fayda var.

Kitabın en önemli yanı ise toplumdaki her kesime hitap eden geniş bir yelpazeye sahip olmasıdır. Öğretmenlerden, akademisyenlere; ebeveynlerden, idarecilere birçok kimse kitaptan kendine paylar çıkarabilecektir. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirde yansıttığı mefkûreyi Topçu'nun âdeta nesre aktardığını söyleyebiliriz. Günümüze hâlâ ışık tutan bu eseri bize kazandıranlara rahmet, minnet ve şükranlarımızı sunuyorum.

